

Remiss promemoria Förslag om nya energipolitiska mål

Till: Klimat- och näringslivsdepartementet, Energienheten

Ärende: KN2023/04578

Datum: 2024.01.31

SveMin är branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. SveMin representerar cirka 60 företag med drygt 15 000 anställda inom produktion, prospektering och teknik. Medlemsföretagen finns i hela landet. Metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen medan kalkstensfyndigheterna främst finns på Gotland.

Bakgrund

Regeringen har inför sin kommande energipolitiska proposition skickat ut remissförslag om nya energipolitiska mål. Målen är aviserade att utgöra grunden till den energipolitiska inriktningspropositionen som förväntas från regeringen den 12 mars 2024. De nya energipolitiska målen består i tre delar.

- Ett planeringsmål för det svenska elsystemet om 300 TWh till 2045.
- Ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet.
- En översyn av energieffektiviseringsmålet.

Svemins övergripande synpunkter

SveMin ser positivt på målen samtidigt som vi kan konstatera att målen är beskrivna på ett övergripande plan vilket gör det svårt att ha några invändningar på detaljnivå. Vi instämmer i regeringens bedömning att Sveriges konkurrenskraft och välbefinnande bygger på tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. Vi delar även regeringens inriktning i att en omfattande utbyggnad av elproduktionskapacitet, elnät och lagringsmöjligheter kommer bli avgörande för att Sverige ska lyckas med såväl industrins som samhällets omställning till minskade utsläpp med bibehållen konkurrenskraft.

Svemins utgångspunkt är att Sverige har goda förutsättningar att dubblera vårt fossilfria elsystem till en lägre kostnad jämfört med omkringliggande länder. Vår bransch är helt beroende av en fortsatt svensk kostnadsfördel för både befintlig och nya tillkommande verksamheter. Basindustriernas elsamarbete SKGS (Stålet, Kemin, Gruvorna och Skogen) har kartlagt hur planerade investeringar ökar industrins elbehov fram till 2030 och konstaterar att investeringsplanerna fram till år 2030 innebär en ökning av elbehov med 70 TWh. Om industrins ökade elbehov inte kan mötas i närtid riskerar investeringar och arbetstillfällen att hamna utanför Sverige. SKGS betonar också att framtidens elsystem kommer att vara beroende av en stor andel planerbar baskraft som ger en stabil elproduktion under hela året.

Planeringsmål

SveMin välkomnar att ett tydligt planeringsmål om 300 TWh till 2045 etableras. Vi ser dock vikten av att målet kompletteras med *delmål för 2030, 2035 och 2040*. I synnerhet är det viktigt att Sverige har ett delmål för 2030. Om industrin inte har tillgång till fossilfri el till konkurrenskraftig kostnad i det korta perspektivet riskerar investeringar i industrins omställning att utebli. Detta gäller framförallt landbaserad vindkraft som i huvudsak är det kraftslag som kan möta den ökade efterfrågan på el till 2030.

Planeringsmål för 2030, 2035, 2040 och 2045 tydliggör energipolitikens ambition och kan underlätta omställningen genom att minska osäkerheten i samband med investeringsbeslut. Det är särskilt viktigt att koppla de långsiktiga planeringsmålen till att ansvaret blir tydligt för vem som har det överordnade ansvaret till att målen uppnås och följs upp. Det överordnade ansvaret bör ligga hos *en myndighet* där vi ser att Svenska kraftnät i dagsläget är den mest lämpliga. En viktig förändring skulle då bli att myndigheten, i form av Svenska kraftnät, ges ett *långsiktigt ansvar* för att planeringsmålen realiserar i kombination med det kortsiktiga ansvaret som finns idag. Detta skulle också innebära att systemansvarig behöver arbeta proaktivt för att tillgängliggöra kapacitet till elsystemets användare i tid. Detta är av särskild vikt mot bakgrund av den väntade kraftigt ökade efterfrågan på fossilfri el med lokalt höga effektuttag för industrins klimatomställning där aktörer behöver tidiga och säkra besked om tilldelning av effekt.

Fler planeringsmål i sig kommer förstås inte kunna generera de nödvändiga investeringarna som krävs i det svenska elsystemet. Svemins övertygelse är att staten behöver inta en aktiv roll och utgöra pådrivare för investeringsbeslut för ny elproduktion i Sverige. Knutet till detta ser vi också behovet av att Sverige behöver ett *produktionsmål för el*.

Pågående elektrifiering och omställning innebär en stor förväntad efterfrågan på el, inte minst från industrin. Att planeringsmålet leder till en större utbyggnad av elsystemet än vad som kommer efterfrågas beskrivs ibland som en risk. SveMin ser det snarare som en möjlighet där periodvisa situationer av överkapacitet i det svenska elsystemet både genererar export samt lockar investeringar och industrietableringar till Sverige. Men oavsett om vi kallar "överkapacitet" en *möjlighet* eller *risk* behöver detta vägas mot faran för uteblivna investeringar om det svenska elsystemet fortsatt skulle lida av underkapacitet vilket är fallet i södra Sverige idag.

SveMin välkomnar planeringsmål men lägger samtidigt in en tydlig brasklapp om att storleken på framtida elanvändning är beroende av hur många industrisatsningar som blir av, vilket i sin tur bland beror på tillgången till fossilfri el till låga priser. Därför behöver vi alltid se till kostnaderna i första hand när vi skissar upp planerna för energipolitiken.

Leveranssäkerhetsmål

SveMin välkomnar att Svenska kraftnät får ett förtydligt helhetsansvar för leveranssäkerheten på både lång och kort sikt. SveMin vill betona att fortsatt låga elkostnader är en förutsättning för industrins fossilfria omställning. Leveranssäkerhetsmål måste därför sättas i relation till elkostnaderna.

Energieffektiviseringsmål

Ett energieffektiviseringsmål underlättar uppföljningen av hur effektiv energianvändningen är och kan synliggöra i vilka sektorer det finns störst potential för kostnadseffektiva effektiviseringsåtgärder. Svemin instämmer med regeringen i att Sveriges nuvarande energieffektiviseringsmål inte är anpassat till den massiva elektrifieringen som förväntas. Nuvarande mål står också i konflikt med Sveriges klimatmål om nettonoll-utsläpp 2045 då bland annat industrins omställning till fossilfrihet innebär en betydande ökning i tillförd energi. Därför välkomnar vi regeringens förslag om att se över Sveriges befintliga energieffektiviseringsmål samtidigt som indikatorer för uppföljning tas fram.

Nya energieffektiviseringsmål behöver utformas så att de inte hindrar industrins elektrifiering och nya etableringar, samtidigt som det ska styra mot ett resursmässigt effektivt nyttjande av energisystemet i alla sektorer. Nationella tak på energianvändningen vore kontraproduktivt och skulle förhindra svensk industris globala klimatnytta. Exempelvis använder industrin energi för att förädla råvaror till produkter som innebär samhällsnytta och bidrar till välbefinnande. Energieffektiviseringsmål som missgynnar fossilfria termiska teknologer, exempelvis kärnkraft, behöver också undvikas.

Snabbare tillståndsprocesser

Svemin välkomnar särskilt skrivningarna i remissen som konstaterar att ett utbyggt elsystem kan komma att få konsekvenser för möjligheten att uppfylla andra samhälls- och miljömål samt att målkonflikter kommer att behöva hanteras. Skrivningarna om behov av effektivare tillståndsprocesser är inte remissens huvudbudskap men kanske det viktigaste som remissen antyder. Nämligen att dagens svenska tillståndsprocesser är komplexa, långdragna och svåröversägliga. Övergripande samordning och en balanserad avvägning mellan målkonflikter och samhällsintressen uteblir. Konsekvensen blir att viktiga samhällsintressen, exempelvis elektrifieringen, inte får den status som krävs och därmed inte kan ske i önskvärd takt.

Dagens situation är inte hållbar om vi ska möjliggöra en effektiv och snabbare klimatomställning. Snabbare tillståndsprocesser kommer att krävas om vi ska lyckas med elektrifieringen av industrin och övriga samhället där elektrifieringen exempelvis behöver uppgraderas i status vid uppkommande målkonflikter. Svårigheten att få tillstånd och långa ledtider gör att investeringar uteblir. Den faktiska byggtiden för en kraftledning är sällan längre än två år, men det tar ändå mellan 10-15 år att bygga en ny kraftledning på grund av tillståndsprocesser. Sverige ska på relativt kort tid mer än fördubbla elproduktionen och bygga ut elnätet. Men utan betydligt snabbare tillståndsprocesser kommer det att bli svårt att klara av att hålla den takt som krävs med allvarliga konsekvenser i form av uteblivna investeringar.

Maria Sunér

Joakim Aspeheim

VD Svemin

Energi- och klimatansvarig, Svemin